

КОНТРАБАНДА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

SMUGGLING: CRIMINAL-LEGAL ASPECT

Налуцишин В.В., д. ю. н., професор,
професор кафедри кримінального права та процесу

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем сьогодення – кримінально-правовому аспекту контрабанди. Автором проводиться порівняльно-правовий аналіз норм, що передбачають відповідальність за контрабанду у кримінальному законодавстві України та зарубіжних держав. Виявляються як загальні ознаки, так і відмінності у криміналізації законодавцями зазначених країн цього злочинного діяння. Звернуто увагу, що в країнах Західної Європи контрабанда розглядається як фінансове порушення та різновид схем щодо ухилення від сплати податків. За критерієм наявності (або відсутності) у кримінальному законодавстві країни положень, що регламентують кримінальну відповідальність за незаконне переміщення товарів через кордон, здійснено відповідний поділ держав на: 1) держави, у законодавстві яких відсутня кримінальна відповідальність за контрабанду товарів (Австрія, Бельгія, Норвегія); 2) держави, у правових системах яких кримінальну відповідальність за здійснення контрабанди встановлено не у кримінальному кодексі, а в інших нормативних актах (Ірак, Індія, Великобританія, ФРН, США); 3) держави, у кримінальних законах яких передбачено кримінальну відповідальність за здійснення контрабанди (Іран, Нідерланди, Швейцарія, Франція, Туреччина, Китай та ін.).

Відзначається широке різноманіття законодавчої оцінки ступеня суспільної небезпеки контрабанди, видів та строків покарань за її вчинення.

Констатовано, що предметами кримінально-каранної контрабанди найчастіше за все виступають вилучені з вільного обігу предмети (зброя, вибухові пристрої, наркотичні засоби, радіоактивні матеріали та ін.). Встановлено, що як правило, в кримінальних законах зарубіжних держав у числі кримінальних діянь у рамках однієї статті названо не лише незаконне переміщення товарів через кордон, але також перелічені й інші дії (бездіяльність).

Розглядаються особливості кримінальних покарань за вчинення вказаного особливо небезпечного кримінального правопорушення. Резюмується, що основними видами покарань за злочин, що розглядається, є штраф і позбавлення волі на визначений термін. У окремих державах перелічені покарання доповнюються смертною карою (Індія, Китай) та конфіскацією майна (Китай). Кваліфікуючі ознаки контрабанди відображені і передбачають диференціацію покарань.

Ключові слова: контрабанда, злочинне діяння, кримінальне законодавство, вилучені з вільного обігу предмети, позбавлення волі, смертна кара, кваліфікуючі ознаки.

The article is devoted to highlighting one of the current problems – the criminal-legal aspect of smuggling. The author conducts a comparative legal analysis of the norms providing for responsibility for smuggling in the criminal legislation of Ukraine and foreign countries. Both common features and differences in the criminalization of this criminal act by the legislators of the specified countries are revealed. It should be noted that in the countries of Western Europe, smuggling is considered a financial violation and a type of tax evasion scheme. According to the criterion of the presence (or absence) in the criminal legislation of the country of provisions regulating criminal liability for the illegal movement of goods across the border, the appropriate division of states was carried out into: 1) states in whose legislation there is no criminal liability for smuggling of goods (Austria, Belgium, Norway); 2) states in whose legal systems criminal responsibility for smuggling is established not in the criminal code, but in other normative acts (Iraq, India, Great Britain, Germany, USA); 3) states whose criminal laws provide for criminal liability for smuggling (Iran, the Netherlands, Switzerland, France, Turkey, China, etc.).

There is a wide variety of legislative assessment of the degree of social danger of smuggling, types and terms of punishment for its commission. It has been established that the objects of criminally punishable contraband are most often objects seized from free circulation (weapons, explosive devices, narcotics, radioactive materials, etc.). It has been established that, as a rule, in the criminal laws of foreign states, not only the illegal movement of goods across the border, but also other actions (inaction) are listed as criminal acts within the framework of one article.

The specifics of criminal penalties for committing the specified particularly dangerous criminal offense are considered. It is summarized that the main types of punishment for the crime under consideration are a fine and imprisonment for a certain period. In some countries, the listed punishments are supplemented by the death penalty (India, China) and confiscation of property (China). Qualifying signs of smuggling are reflected and provide for differentiation of punishments.

Key words: smuggling, criminal act, criminal law, objects withdrawn from free circulation, imprisonment, death penalty, qualifying features.

Контрабанда як соціальне явище має багатовікову історію, і, по суті, є нічим іншим, як діяльністю окремих осіб або груп, які займаються незаконним ввезенням чи вивезенням певних товарів та цінностей для отримання матеріальної вигоди чи досягнення інших цілей.

Контрабанда в даний час набула розмірів масового негативного явища, що становить реальну загрозу економічним інтересам суспільства та держави.

Варто відзначити, що найчастіше вона здійснюється організованими стійкими, тісно згуртованими злочинними групами та спільнотами. Найбільш небезпечні форми сучасної контрабанди пов'язані з наркобізнесом, незаконною торгівлею зброєю, вивезенням за межі країни стратегічно важливої сировини та матеріалів, предметів культурного та історичного надбання народів. Відзначається дедалі тісніше зрощування вітчизняних злочинних угруповань зі злочинними спільнотами іноземних держав, а також залучення до злочинної діяльності окремих співробітників митних

органів, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Контрабанда, як істотна складова економічної злочинності, тісно пов'язана з розкраданнями, ухиленням від сплати митних платежів, вчиненням посадових кримінальних правопорушень. За експертними оцінками, внаслідок діяльності контрабандистів Україна щороку втрачає до 300 мільярдів гривень [1].

В переважній більшості зарубіжних держав контрабанда визнана одним із найнебезпечніших видів злочинної діяльності, оскільки завдає найбільшої економічної шкоди інтересам будь-якої країни. Термін «контрабанда» запозичений з італійської мови («contra» – проти, «bando» – урядовий указ) і увійшло до багатьох сучасних мов. Він означає порушення закону держави чи урядового розпорядження, і навіть товар чи якийсь заборонений законом до ввезення чи вивезення предмет, таємно провезений чи пронесений через кордон держави [2]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови контрабанду

визначено, як незаконне, таємне перевезення або перенесення через державний кордон товарів, коштовностей, заборонених або обкладених митом [3, с. 450].

В системі правового забезпечення діяльності з протидії злочинним посяганням на економічну безпеку, пов'язаним із порушенням митних відносин і, насамперед, з контрабандою, ухиленням від сплати митних платежів, особливе місце посідають норми кримінального законодавства.

Діючий Кримінальний кодекс України (далі КК України) встановлює відповідальність за контрабанду, ґрунтуючись не на механізмі уніфікації відповідальності, а точково реагуючи на загрози, що виникають внаслідок незаконного митного обігу предметів, що визначають особливі умови їхнього переміщення через кордон. В зв'язку з цим норми, що містять у собі ознаки контрабанди, розосереджені за різними розділами кримінального закону.

Зокрема, варто виокремити загально-кримінальну контрабанду (ст. 201 КК України) та спеціальну контрабанду (ст. 305 КК України). За ст. 201 КК України (ч. 1), контрабанда – це переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнотюючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Зазначені дії караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років. В ст. 305 КК України (ч. 1) передбачено відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років [4].

В сучасному світі контрабанда, як традиційне для кримінального законодавства діяння, за останні роки модернізувалася, набула нових форм та значного поширення.

Різні підходи до регламентації відповідальності за вчинення контрабанди можуть породжувати певні труднощі. У зв'язку з цим є важливим розглянути відмінності, зумовлені змістом правових норм, що передбачають кримінальну відповідальність за здійснення контрабанди.

У країнах Західної Європи контрабанда розглядається як фінансове порушення та різновид схем щодо ухилення від сплати податків.

Нещодавно Європейський Союз посилив відповідальність за контрабанду. Зокрема, 5 липня 2017 року Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу схвалено Директиву № 2017/1371. Відповідно до положень вказаної Директиви посилено відповідальність за контрабанду, та наголошено про необхідність встановлення мінімального кримінального покарання за злочини, вчинені фізичними особами, що шкодять фінансовим інтересам ЄС. Так, у випадку значної шкоди чи значної отриманої вигоди – 4 роки ув'язнення, або інше покарання не пов'язане із кримінальним покаранням, якщо шкода/вигода становили менше 10 000 євро [5].

Незважаючи на тривале існування Європейського Союзу, в межах якого діє спільний ринок, що передбачає вільне переміщення товарів, надання послуг, виконання робіт, законодавство про відповідальність за контрабанду не можна назвати уніфікованим.

Вивчення досвіду регулювання відповідальності за контрабанду, у кримінальному законодавстві зарубіжних держав, дозволило нам виділити, класифікацію країн, що ґрунтуються на наявності (або відсутності) у кримінальному законодавстві країни положень, що регламентують кримінальну відповідальність за незаконне переміщення товарів через кордон. За вказаним критерієм зарубіжні держави можна розділити на такі групи:

1) держави, у законодавстві яких відсутня кримінальна відповідальність за контрабанду товарів (Австрія, Бельгія, Норвегія);

2) держави, у правових системах яких кримінальну відповідальність за здійснення контрабанди встановлено не у кримінальному кодексі, а в інших нормативних актах (Ірак, Індія, Великобританія, ФРН, США);

3) держави, у кримінальних законах яких передбачено кримінальну відповідальність за здійснення контрабанди (Іран, Нідерланди, Швейцарія, Франція, Туреччина, Китай та ін.).

Щодо другої групи держав. На відміну від вітчизняного законодавства, норми про кримінальну відповідальність в *Республіці Ірак* можуть бути включені до інших нормативних актів. Кримінальний кодекс Республіки Ірак (далі – КК РІ) не містить норм, пов'язаних із контрабандою. Натомість чинний іракський закон «Про митницю» 1984 року містить ряд положень, що стосуються контрабанди.

Відповідно до ст. 191 іракського закону «Про митницю»: «Контрабандою вважається ввезення на територію Республіки Ірак або вивезення з території Республіки незаконними шляхами будь-яких товарів без повної або часткової сплати належних мит або всупереч заборонам і обмеженням, передбаченим цим законом, а також іншим чинним законодавством» [6]. За іракським законодавством заборонені товари прирівнюються до товарів, на обіг яких накладено обмеження. За ступенем тяжкості скоєного діяння (митного проступку чи митного злочину) передбачена диференціація покарання. У ст. 192 закону «Про митницю» визначено форми кваліфікованої контрабанди: переміщення може здійснюватися як через сухопутний кордон із використанням автотранспорту чи в'ючних тварин, морського чи повітряного транспорту, і навіть поштою, з допомогою підроблених документів тощо.

Відмінною особливістю індійського кримінального законодавства є застосування кримінальної відповідальності та покарань за відповідні злочини не тільки на підставі положень *Індійського Кримінального Кодексу*, а й відповідно до спеціальних законів. Так, кримінальну відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, а також психотропних речовин встановлено Актом про речовини та косметику 1940 р. та Актом про наркотичні засоби та психотропні речовини 1985 р. [7, с. 168–173]. За вчинення контрабанди наркотиків в Індії передбачено покарання у вигляді смертної кари.

В рамках нашого дослідження цікавим є також кримінальне законодавство *США*. Варто зазначити, що у США положення, які передбачають відповідальність за контрабанду, не кодифіковані.

Зокрема, кримінальна відповідальність за незаконне вивезення зброї, а також матеріалів та технологій, які можуть використовуватися у військових цілях, регламентується Законом про контроль над експортом зброї. Відповідальність за дії, пов'язані з контрабандою товарів та сучасних технологій передбачається законом «Про управління експортом» 1979 р. [8, с. 4]. Відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх прекурсорів або аналогів (імпорт/експорт) передбачається розділами 18 та 21 Зводу законів США, куди включені закони «Про речовини, які під контролем» (1970), «Про лікування наркоманії» (1974), «Про психотропні речовини» (1978), «Про зміни в покараннях за порушення закону «Про речовини, які під контролем» (1984), «Про запобігання хімічним диверсіям» (1993), «Про запобігання перевезенню наркотиків» (1994) та ін. [9]. Так, відповідно до § 333 р. 21 Зводу законів США передбачено відповідальність за умисне порушення правил вивезення вивезення наркотичних та психотропних речовин, що поширюються як на зовнішню торгівлю, так і на торгівлю між штатами. Покарання за таке діяння встановлюється у вигляді позбавлення волі на строк до 10 років та штрафу у розмірі до 250 тис. дол. У § 924 р. 18 Зводу законів США передбачається відповідальність за злочини, пов'язані з незаконним трафіком наркотиків з використанням вогне-

пальної зброї. У цьому випадку на додаток до покарання за основний злочин призначається покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше ніж 5 років – у разі наявності вогнепальної зброї, не менше 7 років – у разі відкритої демонстрації вогнепальної зброї, не менше 10 років – у разі застосування вогнепальної зброї.

У *Великобританії* окремі норми, що встановлюють відповідальність за контрабанду наркотиків, містяться в низці законів – «Про митницю та акцизи» (1979), «Про поліцію та докази у кримінальних справах» (1984), «Про кримінальну юстицію (міжнародне співробітництво)» (1990), «Про кримінальну юстицію» (1993), «Про незаконну торгівлю наркотиками» (1994) та ін. Зокрема, відповідно до ст.ст. 50 і 68 закону «Про митницю та акцизи», особи, винні у незаконному імпорті та експорті наркотиків класу А, за обвинувальним актом караються довічним тюремним ув'язненням та штрафом у необмеженому розмірі; класу Б – тюремним ув'язненням на строк до 14 років та/або штрафом у необмеженому розмірі.

У кримінальному законодавстві *Федеративної Республіки Німеччини* спеціального складу злочину, що передбачає відповідальність за контрабанду, немає. Питання відповідальності за контрабанду регулюється Положенням про податки (Abgabeordnung) від 16 березня 1976 р., де передбачено два склади контрабанди – проста контрабанда (§ 372) і кваліфікований склад контрабанди (§ 373) [10, с. 780].

Відповідно до § 372 Положення про податки проста контрабанда полягає в тому, що винний усупереч існуючій забороні ввозить, вивозить або провозить ті чи інші предмети без пред'явлення їх митниці. Покарання за вказані дії – позбавлення волі на строк до 5 років або штраф. Кваліфікована контрабанда, згідно § 373 Положення про податки, це контрабанда, що полягає у здійсненні промислу, або із застосуванням насильства, або у складі банди із застосуванням вогнепальної зброї. За вказане передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 3 місяців до 5 років.

Не менший науковий інтерес щодо відповідальності за контрабанду представляє і кримінальне законодавство держав третьої групи.

Кримінальний кодекс *Ісламської Республіки Іран* (далі КК ІРІ) передбачає притягнення до кримінальної відповідальності за контрабанду (ввезення на територію країни): 1) підроблених національних та іноземних монет золотого та срібного карбування (ст. 518 КК ІРІ) – покарання у вигляді тюремного ув'язнення терміном від 1 року до 10 років; 2) підроблених національних та іноземних монет, викарбуваних не з дорогоцінних металів (ст. 520 КК ІРІ) – покарання у вигляді тюремного ув'язнення на строк від 1 до 3 років; 3) підроблених указів, печаток вищих органів влади, рішень судів (ст. 525, 526 КК ІРІ) [11].

В Кримінальному кодексі Королівства *Нідерландів* (далі КК Нідерландів) передбачено відповідальність за переміщення через кордон контрафактних товарів чи засобів їх індивідуалізації (економічна контрабанда). Предметами вказаного злочину можуть виступати підроблені гроші (ст. 209 КК Нідерландів), недостовірні, фальсифіковані або незаконно вироблені клейма, печатки та знаки або предмети, на які вони незаконно поставлені (ст. 220 КК Нідерландів). Крім цього, в ч. 1 ст. 337 КК Нідерландів регламентується настання кримінальної відповідальності за контрабанду фальсифікованих або незаконно вироблених торгових марок, товарів або тари з фірмовими найменуваннями, що незаконно використовуються, або товарним знаком та ін. [12].

Цікавими видаються положення Кримінального кодексу *Швейцарської Конфедерації* (далі – КК Швейцарії), відповідно до яких встановлена кримінальна відповідальність за незаконне ввезення та вивезення товарів, пов'язане із зазіханнями на «елементарні цінності»,

на майнові права, інформаційну безпеку, громадське здоров'я. Наприклад, ввезення фотографій, зображень, інших предметів, які не підлягають захисту через свою незначну культурну або наукову цінність, що зображують «жорстокість щодо людей або тварин» і тяжко порушують елементарні цінності (ст. 135 КК Швейцарії) – карається тюремним ув'язненням або штрафом. Відповідно до ст. 236 КК Швейцарії злочинним є ввезення корму, шкідливого здоров'ю тварин. За вказаний вид злочину передбачено відповідальність у вигляді тюремного ув'язнення або штрафу, а за необережне вчинення цих діянь покаранням є штраф.

У ст.ст. 243, 244 КК Швейцарії передбачено відповідальність за ввезення фальсифікованих банкнот, металевих монет або службових знаків оплати, а також фальшивих паперових грошей. Також кримінальна відповідальність передбачена за ввезення програм, покликаних змінювати, ліквідувати або робити незастосовними дані (ч. 2 ст. 144 bis КК Швейцарії), а також ввезення та вивезення техніки, її складових частин або програм для обробки даних, призначених для незаконного розшифрування радіопрограм або служб телекомунікації (ст. 150 КК Швейцарії). Дії, передбачені ч. 2 ст. 144 bis, караються однаково з контрабандою фальшивих грошей (ст. 244 КК Швейцарії) – каторжною в'язницею терміном до 5 років [13].

У Кримінальному кодексі *Французької Республіки* (далі – КК Франції) законодавець, за нейтрального ставлення до контрабанди економічного характеру, одночасно встановлює підвищену кримінальну відповідальність за контрабанду вилучених із вільного обігу предметів (зброї, вибухових пристроїв, наркотичних засобів, радіоактивних матеріалів та ін.). Наприклад, КК Франції передбачає підвищену кримінальну відповідальність за ввезення чи вивезення наркотичних засобів. За скоєння цього злочину встановлено покарання (ч. 1 ст. 222-36) у вигляді 10 років ув'язнення та штрафу у розмірі 7 500 000 євро. Якщо переміщення наркотичних засобів здійснюється організованою групою, то термін ув'язнення збільшується до 30 років зі штрафом у розмірі 7 500 000 євро (ч. 2 ст. 222-36). Фізичні чи юридичні особи, винні у правопорушенні, передбаченому цією статтею, також підлягають додатковому покаранню у вигляді заборони діяльності з організації безперервного професійного навчання терміном на 5 років. За керівництво групою, яка здійснює ввезення та вивезення наркотичних засобів, визначено довічне ув'язнення та штраф 7 500 000 євро (ч. 2 ст. 222-34) [14].

У кримінальному законодавстві *Туреччини* злочинними визнаються кілька видів контрабанди. Так, передбачено притягнення до кримінальної відповідальності за контрабанду підроблених чи фальшивих грошей, національних золотих прикрас (ст. 316 КК Туреччини); за ввезення підроблених та фальшивих знаків оплати (цінних паперів, талонів, марок) (ст. 322 КК Туреччини). У ст. 426 передбачено відповідальність за контрабанду предметів непристойного змісту. Проте найсуворіше покарання передбачено у разі скоєння контрабанди наркотиків. Відповідно до ч. 1 ст. 403 за ввезення в країну наркотичних речовин без наявності дозволу або всупереч умовам дозволу передбачено тяжке ув'язнення на строк від 10 до 20 років та тяжкий грошовий штраф у розмірі 500 тис. лір за грам з дробом наркотичних речовин. За вивезення їх із країни (ч. 2) – тяжке ув'язнення терміном від 6 до 12 років і тяжкий грошовий штраф у вигляді 50 тис. лір кожний грам із дробом наркотичних речовин. Відповідно до ч. 3 ст. 403 КК Туреччини вивіз із країни наркотичних речовин після їх переробки або ввезення карається тяжким ув'язненням на строк від 10 до 20 років та тяжким грошовим штрафом у розмірі 500 тис. лір за кожний грам із дробом наркотичних речовин [15].

Кримінальне законодавство *Китайської Народної Республіки* є зразком досить репресивного підходу до кримінальної відповідальності за контрабанду. Свідченням цього є значна кількість кримінально-правових норм про відповідальність за контрабанду і суворість кримінального покарання. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки (далі КК КНР) передбачає настання кримінальної відповідальності за вчинення різних видів контрабанди, зокрема:

- контрабанда зброї, боєприпасів, ядерних матеріалів чи фальшивої валюти (ч. 1 ст. 151 КК КНР), покарання – позбавлення волі на строк понад 7 років та одночасно з накладенням штрафу або конфіскацією майна;

- контрабанда заборонених державою до вивезення з країни культурних цінностей, золота, срібла та інших дорогоцінних металів, а також заборонених державою до ввезення в країну цінних тварин та виробленої з них продукції (ч. 2 ст. 151 КК КНР), покарання – позбавлення волі на строк понад 5 років та штраф.

Злочини, передбачені ч. 1 та 2 ст. 151 КК КНР, за особливо обтяжуючих обставин караються довічним позбавленням волі або стратою, а також конфіскацією майна. Відповідно до ч. 3 ст. 151 КК КНР кримінальну відповідальність також передбачено за вчинення контрабанди заборонених державою до вивезення з країни унікальних рослин та продукції з них. Максимальне покарання – позбавлення волі на строк до 5 років та (або) штраф; за обтяжуючих обставин – позбавлення волі на строк понад 5 років та штраф.

Крім вищеперелічених злочинів, кримінальну відповідальність також передбачено за вчинення контрабанди порнографічної продукції з метою отримання прибутку чи поширення (ст. 152 КК КНР); контрабанди товарів та предметів з ухиленням від сплати податків (ст. 153 КК КНР). КК КНР передбачає покарання за незаконне придбання безпосередньо у контрабандиста товарів, заборонених державою до ввезення в країну (ст. 155), збройне прикриття контрабанди (ст. 157).

Варто відмітити, що в ст. 347 КК КНР передбачено відповідальність за контрабанду наркотиків незалежно від їх кількості. За наявності кваліфікуючих обставин контрабанди, встановлено покарання у вигляді позбавлення волі терміном 15 років, довічного позбавлення волі чи смертної кари, додаткове покарання – конфіскація майна. Кваліфікуючими обставинами визнано: контрабанда опіуму понад одну тисячу грамів, п'ятдесяти грамів і більше

героїну чи метиламфетаміну, інших наркотиків у великій кількості; керівництво групою, яка займається контрабандою наркотиків; збройне прикриття контрабанди наркотиків; опір із застосуванням насильства під час проведення огляду, затримання та арешту, за обтяжливих обставин; участь в організованій міжнародній торгівлі наркотиками [16].

Передбачено відповідальність організацій, які беруть участь у контрабанді наркотиків. Зокрема ч. 5 ст. 347 КК КНР встановлює покарання юридичних осіб у вигляді штрафних санкцій. Керівники організацій та інші особи, які несуть безпосередню відповідальність, – караються відповідно до санкцій ст. 347 КК КНР. За використання, підбурювання до контрабанди неповнолітніх встановлено максимально суворі покарання з передбачених ст. 347 КК КНР – позбавлення волі терміном 15 років, довічне позбавлення волі чи смертна кара з конфіскацією майна [16].

Підсумовуючи викладене можна зробити ряд висновків.

В доктринах кримінального права зарубіжних держав не склалося єдиного підходу до розуміння складу кримінального правопорушення у вигляді контрабанди. Кримінальне законодавство зарубіжних держав, в першу чергу європейських, криміналізує значно ширший спектр контрабандних діянь, ніж це передбачено у вітчизняному законодавстві.

В кримінальному законодавстві зарубіжних держав встановлена відповідальність за контрабанду окремих предметів, незаконне переміщення через кордон яких представляє особливу суспільну небезпеку для держави. Як правило, в іноземних кримінальних законах, у числі кримінальних діянь у рамках однієї статті названо не лише незаконне переміщення товарів через кордон, але також перелічені інші діяння (виготовлення, зберігання, транспортування, придбання та ін.).

Максимальна межа покарання зазвичай не перевищує 10 років позбавлення волі. Основними видами покарання є позбавлення волі та штрафи. У окремих державах перелічені покарання доповнюються смертною карою та конфіскацією майна (Індія, Китай). Кваліфікуючі ознаки контрабанди відображені і передбачають диференціацію покарань. Особливу увагу приділено можливості кримінальної відповідальності юридичних осіб за вчинення контрабанди (Франція, Китай).

Вказаний позитивний досвід зарубіжних держав кримінально-правової протидії контрабанді варто врахувати вітчизняному законодавцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. На Банковій оцінили втрати України від контрабанди. *Дзеркало тижня* : веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/na-bankovij-otsinili-vtrati-ukrajini-vid-kontrabandi.html> (дата звернення: 29.06.2022).
2. Володько Н. В. Ответственность за контрабанду в советском уголовном праве. К. : КВШ МВД СССР, 1978. 95 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.06.2022).
5. Про боротьбу з шахрайством, спрямованим проти фінансових інтересів Союзу, кримінально-правовими засобами: Директива (ЄС) 2017/1371 Європейського парламенту та ради ЄС від 05 липня 2017 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-17#Text (дата звернення: 29.06.2022).
6. Толстухина Т. В., Шервани Э. Н. К. Контрабанда наркотических средств в Республике Ирак как объект уголовно-правового и криминалистического исследования. *Известия ТулГУ. Экономические и юридические науки*. 2014. № 2-2. С. 24–34.
7. Щербаков А. Д. Противодействие обороту наркотиков в Индии. *Вестник Университета имени О. Е. Кутафина*. 2015. № 7. С. 168–173.
8. Берзинь О. А. Таможенная служба США и особенности ее правоохранительной деятельности. *Публично-правовые исследования*. 2013. № 3. С. 1–12.
9. Козочкин И. Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. СПб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. 478 с.
10. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
11. Закон об исламских уголовных наказаниях Исламской Республики Иран. Санкт-Петербург : Юридический центр Пресс, 2008. 352 с.
12. Кримінальний кодекс Королівства Нідерланди. URL: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/12> (дата звернення: 29.06.2022).
13. Кримінальний кодекс Швейцарії. URL: <https://business-swiss.ch/zakonodatel-stvo-shvejtsarii/ugolovnoe-pravo/ugolovny-j-kodeks-shvejtsarii/> (дата звернення: 29.06.2022).

14. Станіч В. С. Кримінальний кодекс Французької Республіки / за ред. В. Л. Менчинського. К., 2017. 348 с.
15. Кримінальний кодекс Туреччини. URL: <https://www.turkishadvocate.ru/ugolovnikodeksturtsii/> (дата звернення: 29.06.2022).
16. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки. URL: <https://www.mfa.gov.cn/ce/cerus/rus/zfhz/zgflyd/t1330730.htm> (дата звернення: 29.06.2022).